

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เกี่ยวกับค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ตลอดจนศึกษามโนทัศน์และสภาพการเรียนการสอนค่านิยมในระดับนี้

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ครูที่สอนวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, ปีที่ 2 และปีที่ 3 ชั้นละ 30 คน รวมเป็น 90 คน จากโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. นักเรียนชายและหญิง ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, ปีที่ 2 และปีที่ 3 จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 442 คน แยกตามชั้นเรียนได้ดังนี้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	จำนวน	159	คน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	จำนวน	147	คน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	จำนวน	136	คน

ในการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนและนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร คู่มือสอน หนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับ ทั้งหนังสือเรียน และหนังสืออ่านนอกเวลา ตลอดจนเอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงกำหนดหนังสือที่จะศึกษา โดยกำหนดว่า จะศึกษาคำนิยามที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1, เล่ม 2 และเล่ม 3 กับหนังสืออ่านนอกเวลาอีก 2 เล่ม คือ หนังสืออ่านกวีนิพนธ์ บทละครคำกลอนเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และหนังสือเรื่องเสียงก้องจากโรงเรียนเชิงเขา ของกระทรวงศึกษาธิการ รวมเป็น 5 เล่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์บทอ่านแต่ละเรื่องในหนังสือดังกล่าว ว่าบทอ่านแต่ละเรื่องนั้นมีคำนิยามใดสอดคล้องหรืออยู่บ้าง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปสร้างแบบสอบถามขึ้น 2 ชุด สำหรับใช้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียน แบบสอบถามทั้ง 2 ชุด มีลักษณะคล้ายกัน แตกต่างกันเฉพาะตอนที่ 1 ซึ่งเป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดของแบบสอบถามมีดังนี้

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคำนิยามที่มีอยู่ในหนังสือเรียนทั้ง 5 เล่ม ตลอดจนสภาพและปัญหาในการเรียนการสอนคำนิยาม
- ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคำนิยาม และการปฏิบัติตนตามคำนิยาม
- ตอนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนคำนิยาม ตลอดจนข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนและวิธีการปลูกฝังคำนิยาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง ให้ข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นได้ทดลองแบบสอบถามกับ

ครูและนักเรียนของโรงเรียนที่มีใช้ตัวอย่างประชากร แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ขอบกรอบ จากนั้นจึงนำไปใช้กับครูที่สอนภาษาไทยและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นตัวอย่างประชากร ใ้รับแบบสอบถามสมบูรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้ ทั้งของครูและนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 66.66 และร้อยละ 81.85 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์เหล่านั้นมาแจกแจงความถี่ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล เป็นค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลในตอนที่ 1, ที่ 2 และตอนที่ 3 ในส่วนที่เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนข้อมูลในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ในส่วนที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ใ้วิเคราะห์ โดยหาค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำผลการ วิเคราะห์ที่ได้ เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายและรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวอย่างประชากรที่เป็น ครู และตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียน

1. ครูที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 91.11 เป็นหญิง ร้อยละ 8.89 เป็นชาย ส่วนใหญ่มีอายุ 26 - 30 ปี มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยประมาณ 1 - 5 ปี

2. นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, ปีที่ 2 และปีที่ 3 เมื่อรวมแล้วเป็น หญิงร้อยละ 50.45 และเป็นชายร้อยละ 49.55

ตอนที่ 2 แยกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียน

ตอนที่ 2.1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 หนังสือเล่มนี้มีบทอ่านทั้งหมด 18 เรื่อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทอ่านเหล่านั้น แล้วคัดเลือกเฉพาะบทอ่านที่มีค่านิยมสอดแทรกอยู่เห็นได้เด่นชัด จำนวน 14 เรื่อง นำมาอ่านทั้ง 14 เรื่องนี้ บรรจุลงในแบบสอบถาม รายละเอียดครบทุกบทอ่านทั้ง 14 เรื่อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องความสนุกในวัดเบญจมบพิตร ครูมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และความนิยมไทยอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องการรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม ความนิยมไทย ความรักชาติ ความสัตย์ สุจริต และความสามัคคีอยู่ในระดับมาก

2. เรื่องนิต ๆ น้อย ๆ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่ามีค่านิยมเรื่องความอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ อยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ เช่น ความกล้าหาญ ความเสียสละ และความนิยมไทย มีอยู่ในระดับปานกลาง

3. เรื่องพระร่วงสวรรคโลก ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันในค่านิยมเรื่องความสัตย์ สุจริต ความกตัญญู รับผิดชอบ และความเมตตา คือ เห็นว่ามีอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นคล้ายกันในค่านิยมเรื่อง ความอดุสาหะ ชยัน หมั่นเพียร และความสามัคคี คือมีความเห็นว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในค่านิยมอื่น ๆ

4. เรื่องพระยาไชยบูรณ์ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องความเสียสละ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสัตย์ สุจริต ความรักเกียรติ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก แต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความรักชาติ และความกล้าหาญ ในระดับมากที่สุด แต่ครูเห็นว่ามีอยู่ในระดับมาก

5. เรื่องนิราศสัตตหีบ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องการประหยัด มัชยัสถ์ ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มีอยู่ในระดับปานกลาง

6. บทอ่านไขภาษา เรื่องคำข่าวสารกรอกหม้อ ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความอดุสาหะ ชยันหมั่นเพียร ความอดทน อคดสั้น และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีค่านิยมเรื่องความสัตย์ สุจริต อยู่ในระดับน้อย ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย แต่มีค่านิยมเรื่องความสัตย์ สุจริต อยู่ในระดับปานกลาง

7. บทอ่านไขภาษา เรื่องหนีเสือปะจระเข้ ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล ความอดุสาหะ ชยันหมั่นเพียร และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมดังกล่าวอยู่ในระดับน้อย นอกจากค่านิยมในเรื่องการพึ่งตนเอง ที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

8. บทอ่านไขภาษา เรื่องเห็นกงจักรเป็นดอกบัว ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความกตัญญู ภูคุณ ความรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเอง ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนเห็นว่า มีค่านิยมดังกล่าวอยู่ในระดับน้อย

9. เรื่องรามเกียรติ์ ครูและนักเรียน มีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ ความเสียสละ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมในเรื่องความมีวินัยในตนเอง ที่ครูและนักเรียนมีความเห็นคล้ายกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

10. เรื่องผู้ชนะสิบทิศ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ ความรักชาติ ความเสียสละ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเอง ที่ครูและนักเรียนมีความเห็นคล้ายกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

11. เรื่องแม่ศรีเรือน ครูและนักเรียน มีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่อง ความนิยมไทย ความอดุสาหะ ชยันหมั่นเพียร และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับ

มาก นอกจากค่านิยมเรื่อง ความมีวินัยในตนเอง ที่ครูเห็นว่ามียู่ในระดับปานกลาง แต่ นักเรียนเห็นว่า มียู่ในระดับมาก

12. เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในห้องแถว ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยม เรื่องความสัจย์ สุจริต ความรักเกียรติ ความอุทิศสละ ชยันหมั่นเพียร และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเอง และความอาทร เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ที่มีอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก

13. นิทานสุภาษิต เรื่อง โบายร้อย ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล อยู่ในระดับมาก และมีค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนเห็นว่า ค่านิยมดังกล่าวมียู่ในระดับน้อย นอกจากค่านิยม เรื่องความรักเกียรติ และการพึ่งตนเอง ที่นักเรียนเห็นว่า มียู่ในระดับปานกลาง

14. นิทานสุภาษิต เรื่อง หมุนไปตามลมปาก ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่อง ความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลในระดับมาก และมีค่านิยมเรื่องความ สัจย์ สุจริต ความรักเกียรติ และค่านิยมอื่น ๆ ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนเห็นว่า มีค่านิยมเรื่อง ความรักเกียรติ และการพึ่งตนเอง ในระดับปานกลาง ส่วนค่านิยมเรื่องความมี สติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล ความสัจย์ สุจริต และค่านิยมอื่น ๆ นั้น มียู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 2.1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 2 หนังสือเล่มนี้มีบทอ่านทั้งหมด 16 เรื่อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ บทอ่านเหล่านั้น แล้วคัดเลือกเฉพาะบทอ่านที่มีค่านิยมสอดแทรกอยู่อย่างเห็นได้เด่นชัด จำนวน 11 เรื่อง นำมาอ่านทั้ง 11 เรื่องนี้บรรจุลงในแบบสอบถาม รายละเอียดบทอ่านทั้ง 11 เรื่อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. เรื่อง พ่อแม่รังแกฉัน ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมในเรื่องการ อบรมสั่งสอน เลี้ยงดูลูก ในระดับมาก และมีค่านิยมเรื่องความอุทิศสละ ชยันหมั่นเพียร ความอดทน อดกลั้น และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องการคบเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มียู่ในระดับน้อย

2. นิทานสุภาษิต ผนทั้งให้เป็นเข็ม หายเรือทวนน้ำ กลิ้งครกขึ้นเขา ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ ความอุทิศสละ ชยันหมั่นเพียร ความอดทน

ออกกลิ่น และการฟุ้งตนเอง อยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มีอยู่ในระดับปานกลาง แต่ นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความเมตตา ที่นักเรียนเห็นว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

3. เรื่องความศรัทธาที่ไม่รู้จักสิ้นสูญ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่ามีค่านิยมเรื่องความรักชาติ ความเมตตา ความกล้าหาญ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความอดทน ออกกลิ่น และความกตัญญู รู้คุณ ที่มีอยู่ในระดับปานกลาง

4. เรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีพบศรีสุวรรณกับสินสมุทร ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ ความรักเกียรติ ความกตัญญู รู้คุณ ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน ส่วนค่านิยมอื่น ๆ ครูมีความคิดเห็นว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากค่านิยมเรื่องความอดุสสาหะ ขยัน หมั่นเพียร เท่านั้น ที่ครูเห็นว่า มีอยู่ในระดับน้อย ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ค่านิยมที่มีอยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยม 3 ประการที่มีความคิดเห็นตรงกับของครูแล้ว ยังมีค่านิยมเรื่องความสัตย์ สุจริต ความอดุสสาหะ ขยันหมั่นเพียร และความอาวี่เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ อีกด้วย ที่มีอยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

5. เรื่องพระยาพิชัยดาบหัก ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความรักชาติ และความกล้าหาญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนค่านิยมอื่น ๆ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีอยู่ในระดับมาก

6. เรื่องราชาธิราช ตอนพลาญประกายมาศ ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่านิยมเรื่องความรักชาติ ความเสียสละ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมคั่งกล่าวมาแล้วอยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเอง ที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

7. บทละครว่า เรื่องพระร่วง ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความรักชาติ และความเสียสละ อยู่ในระดับมากที่สุด แต่นักเรียนเห็นว่า มีค่านิยมดังกล่าวอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมอื่น ๆ ในระดับมากอีกเช่นกัน และนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกับครูในค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเอง คือเห็นว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

8. คำอวยพร เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ เรื่องความสามัคคี ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความสามัคคี อยู่ในระดับมากที่สุด แต่นักเรียนเห็นว่า มีอยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมเรื่องความรักชาติ ความรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีอยู่ในระดับมาก

9. นิทานชาดก เรื่องมหาภิลवानร ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความเสียสละ ความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล และค่านิยมในคุณธรรมของผู้เป็นหัวหน้า อยู่ในระดับมาก ซึ่งคล้ายกับความคิดเห็นของนักเรียน นอกจากค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล ที่นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างออกไป ว่ามีอยู่ในระดับมาก

10. บทอวยกรอง เรื่อง วัฒนธรรม ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความนิยมไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนค่านิยมเรื่องความรักชาติ และความกตัญญูรู้คุณ มีอยู่ในระดับมาก และปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ทุกค่านิยมที่กล่าวมา มีอยู่ในระดับมาก

11. บทอวยกรองเรื่องทะเลาะ ครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความอดทน อดกลั้น และความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล อยู่ในระดับมาก แต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ทุกค่านิยมที่กล่าวมา มีอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2.1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 3 หนังสือเล่มนี้มีบทอ่านทั้งหมด 18 เรื่อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทอ่านเหล่านั้น แล้วคัดเลือกเฉพาะบทอ่านที่มีค่านิยมสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำนวน 12 เรื่อง นำมาอ่าน 12 เรื่องนี้ บรรจุลงในแบบสอบถาม รายละเอียดบทอ่านทั้ง 12 เรื่อง

และผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องสมเด็จเจ้าแดงโม ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกัน ว่า มีค่านิยมเรื่องความอุทิศสาคะ ชยันหมั่นเพียร ความอดทน อดกลั้น ความรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเองเท่านั้น ที่นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างออกไป ว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง
2. เรื่องโลกานุศาสตร์ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องความรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ ความสัจย์ สุจริต ความอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ และความอดทน อดกลั้น ที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง
3. เรื่องซุนซ่างซุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ครูมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความนิยมไทย ความอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ การต้อนรับแขก และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่อง การพึ่งตนเอง ความสัจย์ สุจริต และความอดทน อดกลั้น ที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง
4. ขรรณจริยา เรื่องความสัจย์ สุจริต ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องความสัจย์ สุจริต ความรักเกียรติ ความกตัญญูรู้คุณ และความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลอยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มีอยู่ในระดับปานกลาง
5. ขรรณจริยาเรื่องความเพียร ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความอุทิศสาคะ ชยันหมั่นเพียร ความอดทน อดกลั้น ความรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความกล้าหาญแล้ว ยังมีค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเอง และการศึกษาหาความรู้ อีกด้วย ที่มีอยู่ในระดับมาก
6. ขรรณจริยา เรื่องความมัธยัสถ์ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีค่านิยมเรื่อง การรู้จักเตรียมการสำหรับอนาคต การพึ่งตนเอง และการประหยัดมัธยัสถ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มีอยู่ในระดับปานกลาง
7. เรื่องโคลงโลกนิติ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีค่านิยมเรื่อง การเลือกคบคน ความสัจย์ สุจริต และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความอดทน อดกลั้น และความมีวินัยในตนเอง ที่นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่าง

ไปจากครูว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง

8. บทธรรมบรรยาย เรื่องคนตื่นพระ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องการบูชาพระพุทธรูปอยู่ในระดับมาก ยกเว้นค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล ครูเห็นว่าอยู่ในระดับมาก แต่นักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่านิยมอื่น ๆ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง

9. บทธรรมบรรยาย เรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ครูมีความคิดเห็นคล้ายกับนักเรียนว่า มีค่านิยมเรื่องความสัจย์ สุจริต ความอดทน อคดถื่น ความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลอยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความอดทน อคดถื่น ที่นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างออกไป โดยนักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

10. เรื่องสั้น เรื่องแข่งหนังตะลุง ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่อง ความนิยมไทย ความออกส่าหะขยัน หมั่นเพียร และค่านิยมอื่น ๆ ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความเมตตา ที่ครูมีความคิดเห็นว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมเรื่องความสามัคคี ครูมีความคิดเห็นว่ามีอยู่ในระดับมาก แต่นักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

11. บทละครวิทยุ เรื่องนางว่าว ครูมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล และความนิยมไทย ในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มีอยู่ในระดับน้อย แต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลในระดับมาก ส่วนค่านิยมอื่น ๆ มีอยู่ในระดับปานกลาง

12. บทร้อยกรอง เรื่องแสงทองหลังสายฝน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า มีค่านิยมเรื่องความมีสติปัญญา เท่าทันความทุกข์โศก อยู่ในระดับมาก และมีค่านิยมเรื่องความอดทน อคดถื่น กับการพึ่งตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2.1.4 หนังสืออ่านนอกเวลา บทละครว่า เรื่องพระร่วง ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องความรักชาติ ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และค่านิยมอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความมีวินัยในตนเอง ที่ครูและนักเรียน มีความคิดเห็นว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง ครูมีความคิดเห็นว่ามีค่านิยมเรื่องการพึ่งตนเอง อยู่ในระดับมาก แต่นักเรียนเห็นว่า มีอยู่

ในระดับปานกลาง และครูมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมเรื่องความเมตตา ความอุทสาณะ ชยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนเห็นว่ามีอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2.1.5 หนังสืออ่านนอกเวลา เรื่องเสียงก้องจากโรงเรียนเชิงเขา ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีค่านิยมทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก นอกจากค่านิยมเรื่องความกล้าหาญ ความรักเกียรติ ความเมตตา และความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ที่นักเรียนเห็นว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2.2 สภาพและปัญหาในการเรียนการสอนค่านิยม สรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ได้สอนเน้นค่านิยม และนักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ครูได้สอนเน้นค่านิยม ในการสอนค่านิยมครูมักใช้การอธิบายหรือบรรยายสอดแทรกตามโอกาส ส่วนปัญหาในการเรียนการสอนค่านิยมนั้น ครูและนักเรียนส่วนมาก มีความคิดเห็นว่า คนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของค่านิยมพอที่จะนำไปปฏิบัติตาม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมและการปฏิบัติตามค่านิยม

ตอนที่ 3.1 ครูมีความคิดเห็นว่า ปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ที่ได้รู้จักได้พบเห็น ยังมีการปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความสัตย์ สุจริต ความเสียสละ และการรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม อยู่ในระดับน้อย ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า คนส่วนใหญ่ที่ได้รู้จักได้พบเห็นมีการปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความนิยมไทย ความสัตย์สุจริต และการรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมและการปฏิบัติตามค่านิยมของครูและนักเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศชาติของทหาร และตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า ครูร้อยละ 78.57 และนักเรียนร้อยละ 89.17 มีความคิดเห็นว่า เขาเหล่านั้นเป็นผู้เสียสละ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ พบว่าครูร้อยละ 72.86 มีความคิดเห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหนึ่งที่ช่วยให้ประเทศไทยมีความสงบสุข และนักเรียนร้อยละ 81.94 มีความคิดเห็นว่า สถาบันนี้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน
3. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความเสียสละ พบว่า ครูร้อยละ 77.14 และนักเรียนร้อยละ 75.00 ได้ปฏิบัติโดยสละที่นั่งบนรถเมล์ให้แก่เด็ก คนชรา หรือหญิงมีครรภ์
4. การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พบว่า ครูร้อยละ 84.29 และนักเรียนร้อยละ 62.50 ได้ปฏิบัติโดยทำความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์และยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี
5. การปฏิบัติตามคุณธรรมขั้นพื้นฐานของศาสนา พบว่าครูร้อยละ 94.29 และนักเรียนร้อยละ 79.17 ได้ปฏิบัติตามคุณธรรมขั้นพื้นฐานของศาสนาโดยไม่ล้าชโมย
6. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องการรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม พบว่าครูร้อยละ 85.71 ได้ปฏิบัติโดยช่วยตักเตือน อบรม สั่งสอนคนอื่น ๆ ให้ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม ส่วนนักเรียนร้อยละ 75.56 ได้ปฏิบัติโดยไม่ทำสาธารณสมบัติให้สกปรก
7. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความนิยมไทย พบว่า ครูร้อยละ 84.29 และนักเรียนร้อยละ 83.61 ได้ปฏิบัติโดยปฏิบัติตามแบบวัฒนธรรมไทย ๆ
8. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความอาวี่ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ พบว่าครูร้อยละ 82.86 และนักเรียนร้อยละ 74.44 ได้ปฏิบัติโดยแสดงความเห็นใจเวลาเพื่อนมีทุกข์ รับฟังปัญหาและให้ข้อแนะนำต่าง ๆ
9. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความสามัคคี พบว่า ครูร้อยละ 84.29 และนักเรียนร้อยละ 80.83 ได้ปฏิบัติโดยร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย

10. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความกตัญญู รัชคุณ พบว่า ครูร้อยละ 77.14 และนักเรียนร้อยละ 77.22 ใ้ปฏิบัติโดยเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้มีพระคุณ
11. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องการประหยัด มัธยัสถ์ ครูร้อยละ 71.43 มีการปฏิบัติโดยสะสมทรัพย์ต่างกับธนาคาร ส่วนนักเรียนร้อยละ 77.50 มีการปฏิบัติโดยไม่ใช้จ่ายเงินซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็น
12. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา พบว่า ครูร้อยละ 82.86 และนักเรียนร้อยละ 75.56 มีการปฏิบัติโดยแสดงความยินดีให้แก่ผู้อื่น
13. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความสัจ สุจริต ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการรักษา คำพูด รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับตนเองและผู้อื่น พบว่าครูร้อยละ 58.46 ใ้ปฏิบัติอยู่เป็นปกติ และนักเรียนร้อยละ 63.56 ใ้ปฏิบัติเป็นบางครั้งบางคราว
14. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความอดทน อดกลั้น ในกรณีที่จะต้องทำงาน ให้เสร็จตามกำหนด พบว่า ครูร้อยละ 44.62 และนักเรียนร้อยละ 35.01 ใ้ปฏิบัติโดยอดทนทำงานต่อไปให้เสร็จ แล้วจึงจะนอน เป็นบางครั้งบางคราว
15. การปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความอดทน อดกลั้น ในกรณีที่ถูกลงโทษ หรือ มีผู้ทำให้โกรธ พบว่า ครูร้อยละ 63.08 และนักเรียนร้อยละ 44.39 มีความอดทน อดกลั้น เป็นบางครั้งบางคราว

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนค่านิยม ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน และวิธีการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนค่านิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในปัจจุบัน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นคล้ายกันว่า ไม่ค่อยมีการสอนเน้นค่านิยมอย่างจริงจัง เนื่องจากเนื้อหาในบทเรียนมีมาก ในการสอนครูใช้วิธีเพียงพูดเน้นหรือบรรยาย สอดแทรกตามโอกาส นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ตนเองขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องค่านิยม ทั้งครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า เวลาที่ครูสอนสอดแทรกค่านิยม

นักเรียนไม่ค่อยสนใจ และนักเรียนไม่ค่อยปฏิบัติตามค่านิยมอันดีงามที่ครูพยายามสอน

2. ครูและนักเรียนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนและวิธีการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ว่า รัฐบาล สื่อมวลชน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครู ต้องร่วมมือกัน สื่อมวลชนควรเสนอข่าวและตัวอย่างผู้ปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีงาม หรือผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ผู้บริหารและครูต้องร่วมมือกันในการสอนสอดแทรกค่านิยมลงในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ใหม่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนควรมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามค่านิยมอันดีงาม ควรมีเอกสารที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้า เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมให้มากขึ้น

ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า ในการปลูกฝังค่านิยมอันดีงามให้แก่เด็กนักเรียนนั้น ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็กยังอายุน้อย ผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้างเด็กต้องปฏิบัติตนดี เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่เด็ก

นอกจากนี้ ครูและนักเรียนมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมควรเผยแพร่ และชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีงาม โดยใช้โปสเตอร์ จิตฉายภาพยนตร์ สไลด์ จัคนิทรรศการเกี่ยวกับค่านิยม มีบทเพลงที่ชักชวนให้ปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีงามออกเผยแพร่ เป็นต้น

นักเรียนมีข้อเสนอแนะที่แตกต่างจากของครูเพิ่มเติมว่า ในการสอนสอดแทรกค่านิยม ครูควรอธิบายให้ชัดเจน เข้าใจง่าย อาจเล่านิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมให้ฟังบ้าง ครูควรเล่าเรื่องเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ตามวัฒนธรรมไทยในอดีตให้นักเรียนฟังบ้าง และควรใช้อุปกรณ์การสอนช่วยในเวลาการสอนสอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับค่านิยม นอกจากนี้อาจจัดพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่สามารถจะสอดแทรกค่านิยมที่ดีงามได้บ้าง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย สรุปได้ว่า หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 เล่ม 2 และเล่ม 3 รวมทั้งหนังสืออ่านนอกเวลาที่สูงมนั้น ในบทอ่านแต่ละเรื่องมีค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ แฝงอยู่ในระดับมาก มีส่วนน้อยที่ครูและนักเรียนเห็นว่า มีค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง และระดับน้อย เช่น บทอ่านไขภาษา เรื่องคำข่าวสารกรอกหม้อ ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 และ เรื่องพ่อแม่รังแกฉัน ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 2 เป็นต้น

เกี่ยวกับการที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่า บทอ่านทั้ง 2 เรื่อง มีค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อยนั้น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า เนื่องจาก บทอ่านทั้ง 2 เรื่อง มีเนื้อหาเกี่ยวกับความประพฤติไม่ดีของบุคคลในเรื่อง จึงทำให้ครูและนักเรียนไม่สามารถแยกได้ว่า บทอ่านเหล่านั้นแฝงค่านิยมในเรื่องใดไว้บ้าง เช่น บทอ่านเรื่องไขภาษา เรื่อง คำข่าวสารกรอกหม้อ กล่าวถึงพฤติกรรมของคนที่ทำมาหากินไปเพียงวันหนึ่ง ๆ ไม่มีการวางแผนเพื่อหาทรัพย์สินมาเก็บไว้สำหรับใช้จ่ายในอนาคต ผู้ประพันธ์ได้ชี้ให้เห็นโทษของการไม่ขยันประกอบอาชีพ โทษของการไม่รู้จักเก็บสะสมทรัพย์สินไว้สำหรับใช้จ่ายในภายหน้า พร้อมกับยกตัวอย่างชาวจีนที่ขยันในการทำมาหากิน ซึ่งถ้าวิเคราะห์ให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นว่าแฝงค่านิยมในเรื่องความอดุสาหะ ขยัน หมั่นเพียร การประหยัด และการพึ่งตนเอง แต่อาจเป็นการยากสำหรับครูและนักเรียนที่จะมองเห็นค่านิยมที่แฝงอยู่ในเรื่องซึ่งใช้วิธีเสนอตัวอย่างพฤติกรรมในทางไม่ดี ส่วนบทอ่านเรื่องพ่อแม่รังแกฉันก็เช่นกัน ครูและนักเรียนอาจเพิ่งสังเกตเห็นเรื่องความประพฤติไม่ดีของลูกเศรษฐีในตอนต้นเรื่อง จึงมองไม่เห็นค่านิยมในทางดี เมื่อลูกชายเศรษฐีกลับตัวได้ในตอนท้าย ๆ ของเรื่อง

นอกจากนี้ สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่า บทอ่านทั้งสองบทมีค่านิยมต่าง ๆ แฝงอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะในแบบสอบถามได้นำแต่ค่านิยมในทางดีมาสอบถาม จึงอาจทำให้ตัวอย่างประชากรคำนึงถึงแต่ค่านิยมในทางดี

และมีความคิดเห็นว่า บทอ่านทั้งสองเรื่องนี้ไม่ค่อยมีค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ สอดแทรกอยู่

2. เกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนค่านิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะเห็นได้ว่า ครูมักใช้วิธีสอนสอดแทรกค่านิยมโดยสอดแทรกตามโอกาส และใช้วิธีเน้นโดยกล่าวซ้ำเวลาสอนบ่อย ๆ เนื่องจากเนื้อหาในบทเรียนมีมาก จึงไม่มีเวลาที่จะให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องค่านิยมแก่นักเรียนอย่างจริงจัง ทำให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องค่านิยม นอกจากนี้ จากการที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า ในการสอน ครูก็เพียงแต่พูดหรือบอกเล่าให้นักเรียนฟังเท่านั้น ไม่มีภาพหรืออุปกรณ์มาประกอบการสอน นักเรียนเพียงแต่รู้ผ่าน ๆ ยังไม่เข้าใจซาบซึ้ง เพราะไม่มีการให้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมอย่างจริงจัง แสดงว่าการสอนของครูยังเป็นไปในลักษณะสอนแบบอ่านเอาเรื่อง ไม่มีการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิด เมื่อไม่เกิดความคิด เพราะไม่ได้ฝึกการวิเคราะห์ เด็กก็ไม่เกิดความซาบซึ้งในสิ่งที่เรียน และไม่เกิดศรัทธาในการที่จะนำไปปฏิบัติ สภาพการเรียนการสอนเช่นนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนวรรณคดีของไทยเรานั้นมีลักษณะที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้การท่องและจำ แทนที่จะให้นักเรียนนิยมวรรณคดีจนเกิดอยากท่องจำ ข้อสอบวิชาวรรณคดีส่วนใหญ่ก็เป็นข้อสอบที่ส่งเสริมความจำมากกว่าส่งเสริมความคิดในการวิพากษ์วิจารณ์¹ ดังนั้นแม้ในหนังสือเรียนจะสอดแทรกค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ ไว้มากสักเพียงใด ก็ไม่มีประโยชน์อย่างไร หากการเรียนการสอนยังอยู่ในลักษณะที่เรียนแบบท่องจำ เพื่อให้สอบได้คะแนนดีกว่าที่จะเรียนแล้วนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

3. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัญหาข้อหนึ่งในการเรียนการสอนค่านิยมก็คือ คนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของค่านิยมพอที่จะนำไปปฏิบัติตาม ทำให้นักเรียนขาดตัวอย่างอันดีงามที่จะเลียนแบบในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ติงามได้ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่

¹ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม, หน้า 45.

ทำให้การปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะการปลูกฝังค่านิยมนั้นมีใช้ จะได้จากกรเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เด็กสามารถจะเรียนรู้โดยทางอ้อม จากสภาพแวดล้อมที่โคพบเห็นด้วย

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า การที่คนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของค่านิยมพอที่จะนำไปปฏิบัติ นั้น สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม แม้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจะได้เผยแพร่ ชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามค่านิยม ก็เพิ่งจะเริ่มเผยแพร่ ชักชวน อย่างจริงจัง เมื่อปี 2525 จึงอาจกล่าวได้ว่า นอกโรงเรียนประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องค่านิยม ส่วนในโรงเรียนก็เช่นกัน เมื่อขาดความรู้ความเข้าใจเช่นนี้ ครูและนักเรียนย่อมมองไม่เห็นว่ ความรู้เรื่องค่านิยมนั้น จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาไทยได้อย่างไร ครูบางคนอาจไม่เคยสนใจเลยว่ หนังสือเรียนสำหรับเด็กนั้นมีค่านิยมแฝงอยู่ ทำให้ครูละเลยต่อการปลูกฝังค่านิยมอันดีงามให้แก่เด็กเรียนไปอย่างน่าเสียดาย

4. เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามค่านิยมอันพึงประสงค์ของตัวอย่างประชากร ปรากฏว่ ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนตามค่านิยมอันพึงประสงค์ในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก เช่น การปฏิบัติตนตามค่านิยมเรื่องความเสียสละ ตัวอย่างประชากรที่เป็นครูร้อยละ 77.18 และตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนร้อยละ 75.00 ปฏิบัติโดยสละที่นั่งบนรถเมล์ให้แก่เด็ก คนชรา หรือหญิงมีครรภ์ ส่วนค่านิยมที่พึงประสงค์อื่น ๆ ก็มีตัวอย่างประชากรส่วนมากปฏิบัติเช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พยายามสร้างตัวเลือกในการปฏิบัติตามค่านิยม ให้อยู่ในวิสัยที่ตัวอย่างประชากรจะสามารถปฏิบัติได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักที่ว่ การปฏิบัติตนตามค่านิยมของบุคคลย่อมจะสอดคล้องกับบทบาท หน้าที่ และอาชีพของตน ผลการปฏิบัติตนตามค่านิยมของตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ จึงอยู่ในเกณฑ์ที่ดีให้เห็นว่ ยังมีประชาชนส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดีงามอยู่

5. มีข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตนตามค่านิยมในเรื่องความนิยมไทยของตัวอย่างประชากร ปรากฏว่มีตัวอย่างประชากรที่เป็นครูเพียงร้อยละ 45.71 และตัวอย่างประชากร ที่เป็นนักเรียน เพียงร้อยละ 51.67 เท่านั้น ที่ได้ปฏิบัติตนตามค่านิยม

เรื่องความนิยมไทย โดยการสนับสนุนและพยายามซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย แสดงว่า ตัวอย่างประชากรยังมีการสนับสนุนและพยายามซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยน้อย ซึ่งเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่ควรคำนึงถึง และควรจะได้มีวิธีการจูงใจให้ประชาชนสนับสนุนและซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะของตัวอย่างประชากร เกี่ยวกับการเรียนการสอนค่านิยมและวิธีการปลูกฝังค่านิยมที่เสนอแนะให้ผู้ปกครอง โรงเรียน ครู ผู้บริหาร รัฐบาล สื่อมวลชน ทุกฝ่ายร่วมมือกันในการปลูกฝังค่านิยมอันดีงามให้แก่เด็ก และควรปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย และเสนอแนะให้โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดีงาม พร้อมกับเสนอแนะว่าครูควรเป็นตัวอย่างอันดีงามที่นักเรียนจะสามารถยึดเป็นแบบอย่างได้ (ดังรายละเอียดข้อเสนอแนะที่ปรากฏในตอนท้ายของบทที่ 4) เป็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์ หันนาคินทร์¹ ซึ่งได้เสนอแนะวิธีสอน หรือวิธีการปลูกฝังค่านิยมว่า อาจกระทำได้เป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ค่านิยมที่จะปลูกฝัง ชั้นให้ความรู้หรือความคิควบยอดในค่านิยม และชั้นส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามค่านิยม (ดังมีรายละเอียดในบทที่ 2 ของวิทยานิพนธ์นี้) เป็นข้อเสนอแนะที่ทุกฝ่ายอาจกระทำได้ และควรจะได้ปฏิบัติตามเพื่อช่วยให้การปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เยาวชนของเราได้ผลอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง บิดา มารดา ควรเป็นตัวอย่างอันดีงามสำหรับเด็กและมีส่วนช่วยปลูกฝังเสริมสร้างค่านิยมที่ดีงามให้แก่บุตรหลานของตน เพราะการปลูกฝังค่านิยมนั้นควรจะได้ปลูกฝังตั้งแต่เด็กอายุยังน้อย และมีใบหน้าทีของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงฝ่ายเดียว ครอบครัว

¹ พงษ์ หันนาคินทร์, การสอนค่านิยมและจริยธรรม, หน้า 120 - 151.

ควรจะได้มีส่วนช่วยปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมที่พึงามเป็นการปูพื้นฐานสำหรับเด็ก ก่อนที่จะเข้าโรงเรียน เพราะค่านิยมบางเรื่องเป็นค่านิยมที่ถ่ายทอดมาในครอบครัว ต้องอาศัยเวลายาวนานในการปลูกฝัง และอาศัยบทบาทของครอบครัว ซึ่งจะได้ผลมากกว่าอาศัยบทบาทของโรงเรียน เช่น ค่านิยมในเรื่องความมีมารยาท ความมีเมตตา ความมีเหตุผล เป็นต้น เมื่อเด็กอยู่ในวัยเรียน ผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างเต็มที่ในการช่วยปลูกฝังค่านิยม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน ควรเห็นความสำคัญของค่านิยมด้วยการกวาดขันให้ครูสอนสอดแทรกค่านิยมลงในวิชาต่าง ๆ ให้มากที่สุดที่จะทำได้ ควรส่งเสริมและให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน พยายามจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามค่านิยมอันดีงาม เสียสละกำลังทรัพย์ จัดหารางวัลให้แก่นักเรียนที่ปฏิบัติตามค่านิยมอันดีงาม เป็นต้น

2.2 ครูผู้สอน ควรพยายามเน้นและสอดแทรกการสอนค่านิยมทุกครั้งที่มีโอกาส นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม เช่น ให้นักเรียนทำรายงาน อภิปรายหน้าชั้น เสนอข้อคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องค่านิยม ครูควรจัดสภาพการเรียนการสอนให้ส่งเสริมการปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงาม ในการสอนในห้องเรียนควรฝึกให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง และมีวินัยในหมู่คณะ ให้นักเรียนรู้จักแบ่งหน้าที่กันทำ เพื่อฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ในการเรียนการสอน ครูควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมและได้มีการแสดงออกมากที่สุด ควรฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด วิพากษ์วิจารณ์ ใช้อุปกรณ์การสอนเข้าช่วยในการสอน อาจให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติในเรื่องที่เกี่ยวกับค่านิยมบ้างตามโอกาสอันควร

ทั้งผู้บริหารและครูควรเป็นตัวอย่างอันดี ในการปฏิบัติตามค่านิยมอันดีงาม เพื่อปลูกฝังให้เด็กเกิดศรัทธา ซึ่งจะช่วยให้การอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังค่านิยมได้ผลดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏว่า ครูและนักเรียนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับค่านิยมอย่างถ่องแท้ ดังปรากฏในตอนที่ท้ายบทที่ 4 ในส่วนที่เป็นความคิดเห็นของตัวอย่างประชากร

เกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนค่านิยม ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ จึงควรหาทางแก้ไขในเรื่องนี้ ควรมีเอกสารเกี่ยวกับค่านิยมเผยแพร่ไป
ตามหน่วยงานและสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรจัดทำสไลด์ ภาพยนตร์
ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมเผยแพร่ไปตามสถานศึกษาต่าง ๆ ให้มากขึ้น มีบทเพลง และเอกสาร
ที่ส่งเสริม ชักชวน ให้ปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงงาม ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

4. ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล

รัฐบาลควรให้ความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม ควรอุดหนุน
และส่งเสริมในค่านองบประมาณ นอกจากนี้ คณะผู้บริหารประเทศควรปฏิบัติตามค่านิยมอันดีงาม
เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่เด็กด้วย

5. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักพิมพ์หรือผู้ผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

ในการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก สำนักพิมพ์ควรเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาในทาง
ส่งเสริมจริยธรรมและค่านิยมอันดีงาม เป็นการปลูกฝังทางอ้อมอีกทางหนึ่ง เนื้อหาในหนังสือ
จะเป็นเครื่องช่วยกล่อมเกลานิสาสัยใจคอและความประพฤติของเด็ก เป็นการปลูกฝังคุณธรรม
ให้แก่เด็ก ทำให้เด็กมีคุณสมบัติอันพึงปรารถนา เมื่อเติบโตขึ้น นอกจากนี้สำนักพิมพ์หรือผู้ผลิต
หนังสือ ควรส่งเสริมและสนับสนุนนักประพันธ์ที่มีผลงานในทางสร้างสรรค์ ด้วยการจัดประกวด
ผลงานของนักประพันธ์ดีเด่น หรือจัดพิมพ์วรรณกรรมที่มีคุณค่าออกจำหน่ายและเผยแพร่ เป็นต้น

สำหรับนักประพันธ์ควรผลิตผลงานที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์
และสอดคล้องค่านิยมที่พึงงาม เพื่อให้เด็กได้รับสิ่งที่ดีงาม อันจะเป็นผลให้เด็กยึดเป็นหลักในการ
ประพฤติปฏิบัติได้

6. ข้อเสนอแนะสำหรับสื่อมวลชน

สื่อมวลชน เช่น วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ควรมีส่วนในการเสริมสร้าง ปลูก
ฝังค่านิยมอันดีงามให้แก่เด็กด้วยการเผยแพร่ ชักชวนให้ปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ เสนอ
ข่าวเกี่ยวกับผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ผู้ที่เสียสละ หรือผู้ที่มีคุณธรรมอื่น ๆ ยกย่องสรรเสริญ

ผู้ทำความดี เพื่อให้เด็กได้ยึดถือเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้รายการวิทยุ โทรทัศน์ ควรจะได้ สอดแทรกรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมบ้าง ควรมีรายการสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กได้รับรู้ในสิ่งที่เหมาะสมกับวัยของตน

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียนวิชาอื่น ๆ เช่น วิชาสังคมศึกษา และควรมีการวิจัยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วย
2. อาจมีการวิจัยเรื่องค่านิยมที่ได้จากวรรณคดี หรือวรรณกรรมปัจจุบันร่วม สมัยเรื่องต่าง ๆ โดยอาจวิจัยในแนวศึกษาวิเคราะห์ว่าตัวละครใด มีค่านิยมในเรื่องใด ก่อให้เกิดผลอย่างไรในเรื่องนั้น หรืออาจศึกษาวิจัยค่านิยมของคนไทยที่สะท้อนให้เห็นในวรรณคดี หรือวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ก็ได้ ซึ่งจะทำให้การศึกษาค้นคว้าเรื่องค่านิยมแพร่หลายออกไป ก่อให้เกิดผลดี คือ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องค่านิยมเพิ่มมากขึ้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย